

УДК 631.32:633.11 «321»

Горган М. Д., канд. біол. наук, доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

e-mail: gorgann@ukr.net

СТВОРЕННЯ СУЧАСНИХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ СТІЙКИХ СОРТІВ ПШЕНИЦІ ЯРОЇ ПРОТИ ОСНОВНИХ ЗБУДНИКІВ ХВОРОБ

В останні роки відмічається стійка тенденція розширення ареалу збудників хвороб, а при сприятливих умовах закономірність подальшого їх зростання зберігається. Тому проблема створення стійких сортів є актуальною. Одне з головних завдань – це створення імунного гібридного матеріалу проти основних збудників хвороб (борошниста роса, іржасті гриби, тверда сажка, кореневі гнилі тощо) а в польових умовах – визначення ступенів їх прояву та успадкування.

Наукові дослідження проведені в умовах ВП НУБіП України «АДС» та Носівської СДС МПП ім. В. М. Ремесла з 2010 по 2016 рр. Вихідним матеріалом були власні сорти та гібридні популяції, які вивчалися згідно загальноприйнятих у селекції методів самозапильних культур. Ступінь ураження рослин збудниками хвороб визначався відповідно до спеціальних шкал та методик.

Аналіз результатів одержаних даних показав, що реакція гібридів пшениці ярої на ураження спеціалізованими расами місцевого еко типу (борошнистої роси, іржастих грибів, твердої сажки, кореневих гнилей тощо) виражалась від імунності до сприйнятливості. Найбільш стійке покоління гібридів до вище названих хвороб одержується при схрещуванні сортів з різними генами резистентності. В результаті виявилось, що

серед створених форм не знайдено стійких проти комплексу рас патогенів, а відмічені толерантні рослини проти септоріозу (17 %), фузаріозу колоса (13 %), чорного зародка (6,0 %), борошнистої роси (24 %). Хоча об'єм розглянутого селекційного матеріалу був досить великим, вибір виявився не досить значним. Доведено, що в селекції на імунітет до розповсюджених основних збудників хвороб головне значення має вплив ефективних донорів і визначення генетичної основи їх стійкості. Характер розщеплення гібридів часто залежить не тільки від донора резистентності, але і від інших компонентів схрещування, що вказує на взаємодію генів расоспецифічної та польової стійкості. У таких гібридів пшениці ярої спостерігалось розщеплення із слабким (10 %) і середнім (25 %) ступенем сприйнятливості, хоча зустрічалися і сильно уражені (90–100 %) форми, навіть до остюків колоса. Отримані результати показують, що стійкість неможливо пояснити дією одних генів, а скоріше її обумовлює комбінована дія декількох факторів, у тому числі і вплив умов навколишнього середовища.

В результаті багатократних доборів виділено відносно стійкі та толерантні форми, які є цінним вихідним матеріалом для створення сучасних імунних сортів.

УДК 664.7.004.12:633.111:631.526.3

Господаренко Г. М., доктор с.-г. наук, професор кафедри агрохімії і ґрунтознавства,

Полторецький С. П., доктор с.-г. наук, професор, декан факультету агрономії,

Любич В. В., канд. с.-г. наук, доцент кафедри технології зберігання і переробки зерна,

Полянецька І. О., канд. с.-г. наук, ст. викладач кафедри генетики, селекції рослин і біотехнології,

Воробйова Н. В., канд. с.-г. наук, ст. викладач кафедри овочівництва,

Капрій М. М., аспірант

Уманський національний університет садівництва

e-mail: LyubichV@gmail.com

ХАРАКТЕРИСТИКА ХЛІБОПЕКАРСЬКИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ЗЕРНА РІЗНИХ СОРТІВ І ЛІНІЙ ПШЕНИЦІ СПЕЛЬТИ

Проблемі підвищення якості зерна пшениці присвячено праці не лише в Україні, а й за кордоном. Безперечно, для отримання зерна з потрібною якістю необхідно мати відповідний сортовий матеріал.

Експериментальну частину роботи проводили в лабораторії «Оцінювання якості зерна та зернопродуктів» кафедри технології зберігання і переробки зерна Уманського національного університету садівництва. Використовували зерно сортів пшени-

ці спельти селекції країн Європи – Schwabenskorn (Австрія), NSS 6/01 (Сербія), Швецька 1 (Швеція), лінії, отримані гібридизацією *Tr. aestivum* / *Tr. spelta* – LPP 1197, LPP 3117, LPP 1304, LPP 1224, LPP 3122/2, P 3, LPP 3132, LPP 3373, LPP 1221, інтрогресивні лінії NAK 34/12–2 і NAK 22/12, отримані гібридизацією *Tr. aestivum* / амфіплоїд (*Tr. durum* / *Ae. tauschii*) та інтрогресивна лінія TV 1100, отримана гібридизацією *Tr. aestivum* (сорт Харківська 26) / *Tr. kiharae*, з доборою озимої фор-